

Dijkversterkingen in Natura 2000, kan dat?

mr. ir. Auke Terlouw
auke.terlouw@hwbp.nl
Waterbouwdag | 9 oktober 2025

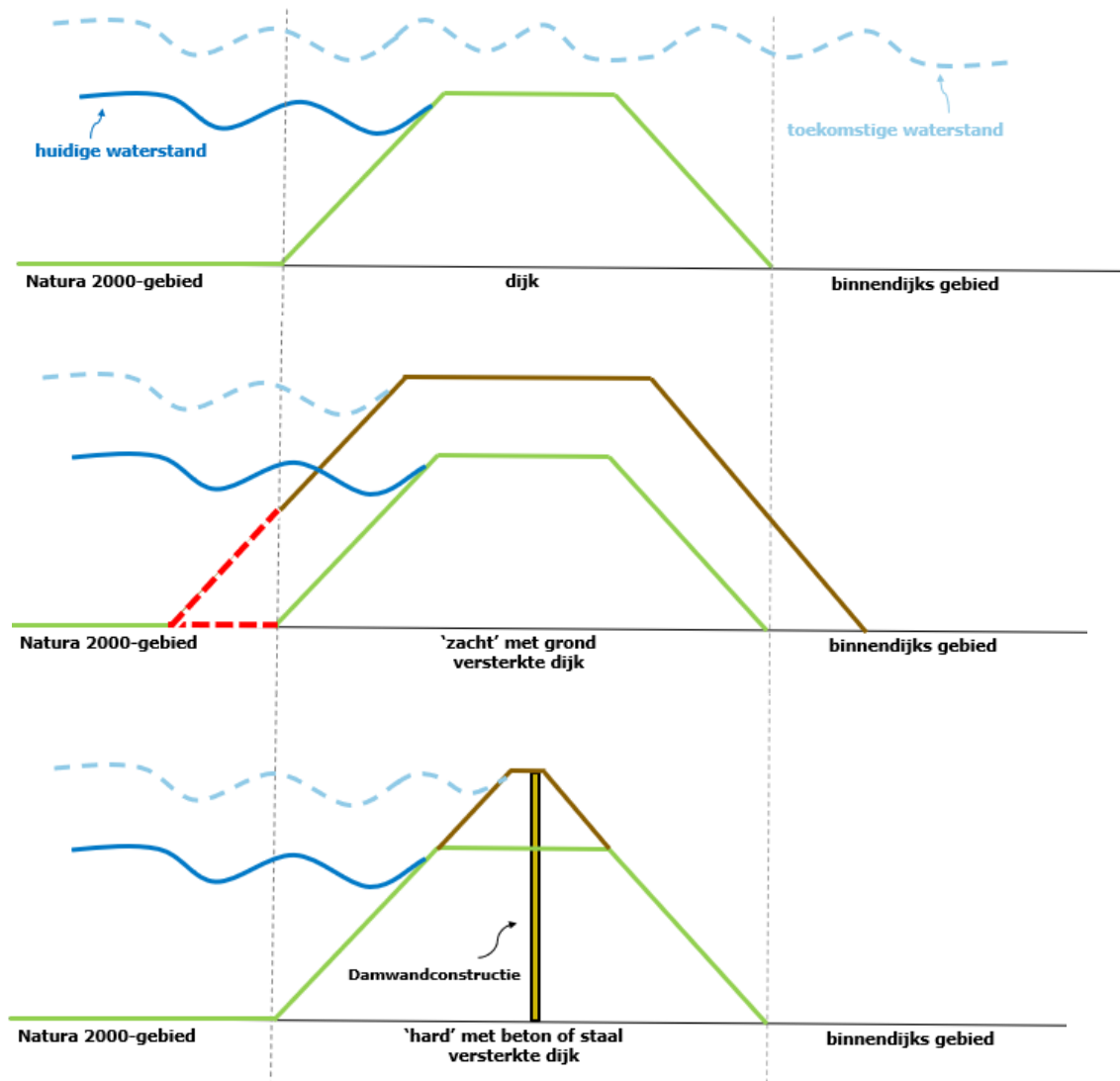
Dijkversterkingen in Natura 2000, kan dat?

Dijkversterkingen in Natura 2000, kan dat?

Maar...

Wijzigen/opheffen Natura 2000

Wanneer kan een Natura 2000 gebied opgeheven of gewijzigd worden? Liggen hier kansen voor dijkversterkingsprojecten?

- *Redenen van buitengewoon en algemeen belang (Leybucht-arrest, 1991);*
- Een situatie waarin een (deel van een) gebied geen bijdrage meer kan leveren aan de doelstellingen van de Habitatrichtlijn en/of Vogelrichtlijn;
- Of een wetenschappelijke of administratieve vergissing.

Omgevingsvergunning Natura 2000-activiteit

‘het verboden om een Natura 2000-activiteit uit te voeren zonder omgevingsvergunning wanneer er sprake is van mogelijk significante gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied’ (art. 5.1, lid 1e Ow)

Vergunningprocedure Omgevingswet:

Getrapte procedure:

- Voortoets
- Passende beoordeling (art. 6, lid 3 Habitatrictlijn, art. 16.53c Ow)
- ADC-Toets (art. 6, lid 4 Habitatrictlijn, art. 8.74b Bkl.)

Voortoets

In de voortoets wordt een globale effectenanalyse van het project op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden uitgevoerd. De diepte en mate van gedetailleerdheid van onderzoek dat hiervoor nodig is hangen af van de omstandigheden van het geval.

Passende beoordeling

Bij een passende beoordeling wordt aan de hand van wetenschappelijke inzichten onderzocht in welke mate (deel)aspecten uit het project, op zichzelf of in combinatie met andere activiteiten, significante gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden

Passende beoordeling

- Mitigerende maatregelen (zeer) beperkt toepasbaar;
- Maatregelen worden juridisch vaak gezien als compenserende maatregelen en daarom niet toegestaan in passende beoordeling;
- Er is (beperkt) ruimte middels verrekeningsopties in een passende beoordeling om significante gevolgen te voorkomen;
 1. Samenvatten van meerdere activiteiten tot één project; activiteiten moeten onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden
 2. Voorafgaand aan het project investeren in de natuur waardoor gevolgen niet meer significant zijn
 3. Natuurinclusief ontwerpen;

Passende beoordeling

Wanneer is 'natuurinclusief' ontwerpen een mogelijkheid?

- Als ontwerpmaatregelen kunnen worden beschouwd als mitigerende maatregelen en die tegelijkertijd voorkomen dat er een negatieve impact van het project optreedt;
- Als ontwerpmaatregelen leiden tot verhoogde veerkracht van het ecosysteem, waardoor de negatieve effecten van het project niet langer als significant kunnen worden beschouwd;
- Als ontwerpmaatregelen leiden tot uitbreiding van het leefgebied van een soort of habitat die door het project wordt aangetast, die minstens even waardevol is op ecologisch gebied.

Passende beoordeling

Ecosysteembenadering:

Minder focus op individuele soorten en habitats, maar voor een benadering waarbij het ecosysteem in zijn geheel centraler wordt gesteld. Hierbij dienen de ecologische effecten van het project als geheel voor een groot voordeel voor het ecosysteem te zorgen, maar niet voor individuele soorten of habitats.

Ecosysteembenadering juridisch (nog) **niet** houdbaar, maar in praktijk wel succesvol toegepast.

De ADC-toets

Als er ondanks mitigerende maatregelen nog steeds sprake is van een significant gevolgen, is de adc-toets een '*last resort*' om alsnog een vergunning te krijgen.

Een ADC-toet kan *kansrijk* zijn bij HWBP projecten.

De ADC-toets

Om een plan vast te stellen, of een omgevingsvergunning Natura 2000-activiteit te verlenen voor een project waar mogelijk significante gevolgen optreden en geen mitigatie mogelijk is, moet aan de volgende criteria worden voldaan:

A) *er zijn geen alternatieve oplossingen;*

D) *er is sprake van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard; en;*

C) *de nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.*

(art. 8.74b Bkl)

De ADC-toets

"Ja, maar een ADC-toets kan niet succesvol worden doorlopen, want er is altijd wel een alternatief zonder negatieve impact op Natura 2000-gebied."

A - Alternatieven toets

Succesvol de alternatieventoets doorlopen: juiste formulering projectdoelstelling maakt het verschil!

- Projectdoelstelling optie 1: “de dijk moet voldoen aan de waterveiligheidsnormen.”
- Projectdoelstelling optie 2: “de dijk moet op een klimaatadaptieve manier voldoen aan de waterveiligheidsnormen.”

Bij de het vergelijken van alternatieven dient de bescherming van het Natura 2000-gebied voorop te staan; alleen ‘traditioneel zeefproces’ afweging VKA niet voldoende.

A - Alternatieven toets

In hoeverre mag er naast ecologische criteria rekening gehouden worden met andere criteria in de alternatieventoets?

- andere criteria kunnen in deze fase bijgevolg niet primeren boven ecologische criteria;
- economische criteria mogen dus niet mogen primeren boven ecologische, echter, onbetaalbare alternatieven zijn geen reële haalbare alternatieven;
- criteria zoals bijvoorbeeld ‘belangen landbouw’ mogen dus wel – in beperkte mate - in de afweging worden betrokken. (Leybucht arrest, 1991)

D - Dwingende redenen

Een afweging gebaseerd op de volgende elementen:

- er moet een dwingende reden zijn om het plan of project uit te voeren;
- het openbaar belang moet groot zijn; dit impliceert dat niet elk type openbaar belang van sociale of economische aard voldoende is
- en het openbaar belang lijkt alleen groot genoeg te zijn als er sprake is van een langetermijnbelang. Economische kortetermijnbelangen en andere belangen die alleen op korte termijn voordelen opleveren voor de samenleving zijn in dit opzichte niet voldoende.

C - Compensatie

Compensatie is aan strenge voorwaarden gebonden:

- de maatregelen moeten gerealiseerd zijn voordat de significante gevolgen van het project zijn opgetreden en in beginsel effectief zijn op het moment dat de significante gevolgen van het betreffende plan of project zich manifesteren
- het moet het gaan om fysieke maatregelen. Financiële compensatie behoort niet tot de mogelijkheden;
- compensatieverhoudingen van één op één of lager zijn slechts aanvaardbaar indien kan worden aangetoond dat hiermee de instandhoudingsdoelstellingen niet in het gedrang komen;

C - Compensatie

Oplossing?: **Habitatbanking** met programma onder de Omgevingswet

- Projecten worden vergunningsvrij aangemerkt: dus geen individuele vergunningplicht voor HWBP-projecten;
- Compensatie wordt programmabreed gerealiseerd ;
NB. Het HWBP is geen programma onder de omgevingswet.

Dijkversterkingen in Natura 2000, kan dat?

